

ATTORNEY GENERAL'S OFFICE	
INITIALS: <i>Jh</i>	DATE: <i>1/03/23</i>
☒ File	☒ Website
☒ Database	☐ Social Media
☒ Email internal	☐

FAKAMAAU'ANGA POLISI 'O TONGA

MAFAI HOPO HIA

FAI'ANGA LESISITA:

CRS 351 – 352/2021 & CRS 424 –427/2021

‘I HE VAHA‘A ‘O E:

POLISI

Talatalaaki

MO:

MOLI TAFUNA a.k.a.

MOLI FINAU TAFUNA

Faka‘iloa

HILIFAKI TAUTEA

‘I he kamata ‘a e ngaue ‘a e Ngaahi Potungaue ‘a e Pule‘anga he ‘aho 4 Sanuali 2023 na‘e mahino ‘a e ‘ikai ke fakahu mai ha malanga tapuni ‘a e Faka‘iloa ki he ngaahi faka‘ilo na‘a ne no mo‘ona. Na‘e fakamahino ki he Faka‘iloa ‘oku ‘ataa ke ne ‘omai ha‘ane Fakaafongoa lao ka na‘a ne fili pe ke ne fakaafongoa pe ‘e ia ia.

PUIPUITU‘A ‘O E HOPO NI

1. ‘I he ‘aho 27 ‘o Me 2021 na‘e faka‘ilo ai ‘a e Faka‘iloa ki he ngaahi maumau lao ko eni he Lao ki he Pule‘i ‘o e ngaahi Faito‘o Ta‘efakalao.
CR424/2021 ma‘u mo e methamphetamine mamafa 0.26g;
CR425/2021 ma‘u mo e cannabis mamafa 7.17g;
CR426/2021 ma‘u mo e cannabis mamafa 0.36g;
CR427/2021 ma‘u mo e naunau (2 test-tube).
2. Na‘e tali halaia ‘a e Faka‘iloa ki he tohi fekau CR425/2021 pea mo e CR427/2021 kae toloi ‘a e hopo ke fanongoa he ‘aho 5 ‘Akosi 2022.
3. ‘I he ‘aho 5 ‘Akosi na‘e ‘ikai lava ke fanongoa ‘a e hopo ni ko e ‘ikai ke kakato e kau fakamo‘oni ‘a e Talatalaaki pea toloi ke fakahoko he ‘aho 7 ‘Okatopa 2022.

rec'd 1/3/23
Jh

4. Pea 'i he 'aho 7 'Okatopa 2022, na'e kole 'a e Faka'iloa ke 'oange hano faingamalie ke ne siofi 'a 'ene hopo pea toe toloi e hopo ni ke fakahoko he 'aho 14 'Okatopa 2022.
5. 'I he vaha'a taimi ko eni kuo tanaki mai 'e he Talatalaaki 'a e ngaahi faka'ilo 'o e Faka'iloa tatau 'i he hia tatau ke fanongoa fakataha.
CR351/2021 Moli Taunga Finau Tafuna
CR352/2021 Moli Taunga Finau Tafuna
6. 'I he 'aho 14 'Okatopa ne ui 'a e ongo tohi fekau ko eni pea na'e fai e femahinoaki mo e Faka'iloa ke holoki 'a e pack 'oku ha he tohi fekau 351/21 mei he 44 ki he pack 'e 30 kae tali halaia ki ongo tohi fekau. Ko e mamafa 'o e pack 'e 44 ko e kalami 'e 21.98 ka 'i hono loloki ke pack 'e 30 ko hono mamafa 'oku kalami pe 'e 15.66 'a e lau'i 'akau cannabis. Na'e fai 'a e femahinoaki ko eni he ui 'o e hopo he 'aho Falaite 14 'o 'Okatopa 2022. Ko e tohi fekau 352/2021 ne kole 'a e Talatalaaki 'oku 'ikai ha fakamo'oni fe'unga pea ke fakafoki 'a e faka'ilo ko ia.
7. Pea na'e toloi ai 'a e hopo 'o e tohi fekau CR424/2021 & 427/2021 ke fanongoa he 'aho Tusite ko hono 18 'o 'Okatopa 2022 he Fakamaau'anga Fasi 1.

B. FANONGOA 'O E HOPO

8. Kuo pau ke fakamo'oni'i 'e he Talatalaaki ke 'oua 'e toe veiveiua pe tala'a 'a e Fakamaau'anga na'e fakahoko 'e he Faka'iloa 'a e maumau lao kuo tukuaki'i ia ki ai. Ko e maumau lao ko e ma'u mo ha faito'o ta'efakalao pea pehe ki he ma'u mo e naunau 'e ala fakahoko'aki ha hia he lao ki hono Pule'i 'o e Ngaahi Faito'o Ta'efakalao.

'Elementi 'o e hia

Ko e Faka'iloa [Moli Tafuna];

Fai 'i he 'ilo pau;

'Ikai ha 'uhinga fakalao;

Methamphetamine (0.26g) & naunau (2 test tube

C. AOFANGATUKU

13. Kuo fakamo'oni'i ta'e toe veiveiua 'e he Talatalaaki ko e Faka'iloa Molitungua Finau Tafuna kuo ne halaia ki he ongo tohi fekau kuo ne no mo'ona CR424/2021 & CR427/2021.

D. FOKOTU'U TAUTEA 'A E KALAUNI PEA MO HA TAUTAPA 'A E TAUKAPO

14. Na'e fai 'a e Tu'utu'uni 'a e Fakamaau'anga ni he 'aho 11 Sanuali 2023 ke fakahu mai ha fokotu'u tautea 'a e Talatalaaki mo ha tautapa fakasi'isi'i tautea 'a e Faka'iloa he 'aho 25 Sanuali 2023. 'E tufa 'a e Tu'utu'uni 'o e tautea he 'aho 15 Fepueli 2023.
15. Na'e fakahu mai 'a e fokotu'u tautea 'a e Talatalaaki he 'aho 20 Fepueli 2023 pea 'oku 'ikai pe ke ongona ha me'a mei he Faka'iloa.
16. Ko ia kuo lahi 'a e taimi faingamalie e ongo fa'ahi ke fakakakato e fiema'u e Fakamaau'anga ni kae hilifaki e tautea mo fakangata 'a e keisi ni.

E. NGAHI ME'A 'E FAKALAHI MO FAKASI'ISI'I E TAUTEA

17. FAKALAHI TAUTEA

- i. 'Oku ai e lekooti faihia e Faka'iloa felave'i mo e faito'o ta'efakalao;
- ii. Na'e tautea e Faka'iloa he ma'u e kalasi A & B e faito'o ta'efakalao;
- iii. 'Oku 'i ai e tokanga mavahe 'a e Pule'anga mo e Sosaieti ki he palopalema ni;
- iv. Na'e fakahoko 'e he Faka'iloa 'a e hia he tohi fekau CR351/2021 he 'aho 24 Ma'asi 2021 pea ko e hia he tohi fekau CR424 – 427/2021 he 'aho 21 Siulai 2021. Na'a ne fakahoko 'a e hia ni lolotonga 'oku malu'i ia he hia 'o e tohi fekau CR351/2023.

18. FAKASI'ISI'I TAUTEA

- i. Na'e tali halaia e Faka'iloa ki he tohi fekau CR425 & 426/2021 'i he 'uluaki faingamalie;
- ii. Na'e tali halaia e Faka'iloa ki he tohi fekau CR351/2021 'i he taimi ne fanongoa ai e hopo;
- iii. Na'e tokoni 'a e Faka'iloa ki he ngaue 'a e kau Polisi.

F. TAUTEA FELAVE'I MO E FAITO'O TA'EFAKALAO

19. Ko e tautea ki he ma'u mo ha cannabis ko e mamafa 'oku si'i hifo he kalami 'e 28 'e ala tautea 'o 'ikai lahi hake \$5,000 pe nofo popula 'o 'ikai lahi hake he mahina 'e 12 pe fakatou'osi.
20. Ko e tautea ki he ma'u mo ha methamphetamine ko e mamafa 'oku si'i hifo he kalami 'e 1 'e ala tautea 'o 'ikai lahi hake \$10,000 pe nofo popula 'o 'ikai lahi hake he ta'u 'e 3 pe fakatou'osi.
21. Ko e tautea ki he ma'u mo ha naunau ko e pa'anga 'o 'ikai lahi hake he \$10,000 pe ngaue popula ta'u 'e 3 pe fakatou'osi.

G. FAKAFEHOANAKI 'O E TAUTEA

22. Ko e ngaahi hopo natula tatau mo hono tautea;

(i) *Police v Lisia Fusi Kalonihea CRS19 – 21/2022:*

- a. Na'e faka'ilo e Faka'iloa ki he hia ko eni:
  - i. CRS19/2022 ma'u mo e methamphetamine 0.21g;
  - ii. CRS20/2022 ma'u mo e methamphetamine 0.59g;
  - iii. CRS21/2022 ma'u 01 test tube & 14 nge'esi peki;
- b. Na'e toki tali halaia e Faka'iloa he fanongoa e hopo. Na'e tautea ia kimu'a felave'i mo e faito'o ta'efakalao. Na'e kamata 'a e tautea he ngaue popula mahina 'e 12 he tohi fekau CRS20/2022, pea to'o e mahina 'e 3 ki he tali halaia 'a e Faka'iloa 'o toe 'a e mahina 'e 9. Ka na'e toe tanaki atu ki ai e mahina 'e 3 koe'uhi ko hono lekooti faihia 'o toe foki pe ki he ngaue popula mahina 'e 12.
- c. Na'e toe tautea e Faka'iloa ki he ngaue popula mahina 12 ki he tohi fekau CRS19/2022 ka 'e ngaue'i fakataha pe ia mo e tohi fekau CRS 20/2022. Ko e Faka'iloa ne toe tautea ia he tohi fekau CRS21/2022 ki he ngaue popula mahina 'e 3 kae ngaue'i fakataha pe mo e tohi fekau CRS20/2022.

(ii) *Polisi v Samiu Mafi CRS276-277/2021*

- a. Na'e faka'ilo e Faka'iloa ki he hia ko eni:
  - i. CR276/2021 ma'u mo e methamphetamine 0.09g
  - ii. CR277/2021 ma'u mo e cannabis 25.81g
- b. Na'e tali tonuhia 'a e Faka'iloa ki he ongo tohi fekau ni pea hili e fanongoa 'o e hopo, na'e fakahalaia'i 'e he Fakamaau 'a e Faka'iloa. 'Oku 'i ai 'a e hisitolia fai hia 'o e Faka'iloa felave'i moe faito'o ta'efakalao. Na'e tautea ke ngaue popula mahina 'e 12 'a e Faka'iloa ki he tohi fekau CRS276/2021 pea ngaue popula mahina 'e 6 ki he tohi fekau CRS277/2021 kae ngaue'i fakataha pe mo e tautea 'o e tohi fekau CR276/2021. 'Oku 'ikai ha kongia e tautea 'o e Faka'iloa 'oku toloi.

(iii) *Mo'unga v R [1998] Tonga LR 154*

- a. Kuo fokotu'u 'e he Fakamaau Tangi 'a e ngaahi mo'oni'i me'a ke fai 'aki hono fakakaukau'i 'a hono toloi 'o ha tautea. 'Oku 'i ai e

taimi pea 'oku 'ikai 'uhinga ia ko e tonu taha ia pe koe mahino taha ia ki hano toloi 'o ha tautea ka ko e tonu ia he taimi ko ia:

- i. Ko e Faka'iloa 'oku kei si'i pea na'e lelei hono lekooti 'o taimi loloa 'a e 'ikai ke ne fakahoko ha hia;
- ii. Ko e Faka 'iloa te ne ngaue lelei 'aki 'a e faingamalie ni ke liliu 'a 'ene mo'ui.
- iii. Neongo 'a e mamafa e hia ne fakahoko 'oku 'i ai e faingamalie 'o e Faka'iloa he na'e 'ikai ke ne tomu'a fakakaukau ke fakahoko 'a e hia pe na'e kouna pe fakaloto'i ke ne fai 'a e hia pe ko e fakailifia'i ia ke fai 'a e hia.
- iv. Na'e tokoni e Faka'iloa ki he kau polisi.

H. FOKOTU'U 'O E KAMATA'ANGA 'O E TAUTEA

23. Kamata 'a e tautea ki he tohi fekau CR424/2021 'i he ngaue popula mahina 'e 15. Ko e kamata'anga ko eni 'oku lahi hake ia 'i he ngaahi tautea fehoanaki koe 'uhinga na'e fakahoko 'a e hia ni lolotonga 'oku malu'i ki tu'a 'a e Faka'iloa 'o tali ke hopo he tohi fekau CRS351/2021.
24. 'Oku to'o 'a e mahina 'e 3 'o hange ko e ngaahi 'uhinga kuo ha 'i he ngaahi fakafehoanaki tautea pea toe ai 'a e ngaue popula mahina 12.
25. Ko e tautea 'oku hoa mo e ngaahi tohi fekau CRS425, 425 & 427/2021 ke ngaue popula mahina 'e 3 'a e tohi fekau taki taha 'o fakakatoa ia ki he mahina 'e 9. Ka 'e ngaue 'I fakataha pe ia [concurrent] mo e tautea 'o e tohi fekau CRS424/2021.
26. Ko e tautea 'o e tohi fekau 351/2021 ko e ngaue popula mahina 'e 6 ke tanaki atu ia ki he tautea 'o e tohi fekau CRS424/2021. Ko e 'uhinga 'oku tanaki atu ki he tautea he na'e fakahoko ia he taimi kehe mei he taimi na'e fakahoko ai 'a e ngaahi tohi fekau CRS424 -425, 426, 427/2021. Ko ia ko e tautea fakakatoa 'o e Faka'iloa ko e ngaue popula mahina 'e 18.
27. 'Oku 'i ai 'a e faingamalie 'o e Faka'iloa 'e 'oange 'e he Fakamaau'anga ni 'o muimui ofi he fakahinohino kuo fakaha he keisi 'a *Mo'unga* ke toloi 'a e mahina 'e 6 'o e tautea 'o e Faka'iloa mo ha ngaahi makatu'unga ke ne fakahoko.

I. TU'UTU'UNI

28. 'E ngaue popula 'a Moli Tungua Finau Tafuna he mahina 'e 18, ka te ne ngaue'i pe 'a e mahina 'e 12 kae toloi 'a e mahina 'e 6 he ta'u 'e 2, pea ke ne muimui ki he ngaahi me'a ni:

- i. ke 'oua te ne fakahoko ha hia lolotonga e taimi toloi 'o e tautea;
- ii. ke ne fakahoko 'a e ako ki he nunu'a 'o e faito'o ta'efakalao moe Faifekau 'a e Pilisone Semisi Kava lolotonga 'a 'ene 'i Hu'atolitolo.

Fai eni he 'aho 1 Ma'asi 2023

Penisimani L.T. Ma'u

Fakamaau Polisi Ma'olunga

